7. PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMA: İNFAK, SADAKA VE ZEKÂT

Zekâtın sözlük anlamı temizlenme, artma, çoğalma ve arınmadır. İslam'ın temel esaslarından olan **zekât;** dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl, mallarının belirli bir oranını Kur'an-ı Kerim'de beyan edilen kişilere Allah (c.c.) rızası için vermesidir.

Sadaka kelimesinin sözlük anlamı yardım amacıyla karşılıksız verilen şeydir. İslam'da ise ayet ve hadislerde malî infak anlamının yanında zekât ile aynı anlamda da kullanılmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde zekât ve fitre dışındaki Allah (c.c.) rızası için gönüllü olarak yapılan tüm yardım ve harcamaların genel tanımı olarak sadaka kavramının kullanılması yaygınlaşmıştır.

Zekâtını veren Müslüman, malındaki fakir ve ihtiyaç sahiplerinin hakkını vererek arınmakta, servetini temizlemekte ve malına bereket katmaktadır. Zekât ve sadaka; zengin ve fakir arasında dayanışma ve paylaşmayı kuvvetlendirmekte, toplumda barış ve kardeşliğe katkı sağlamakta, gelir paylaşımındaki dengesizliği gidermekte, cimrilik ve bencillikten kurtulmaya yardım etmektedir.

TARTIŞALIM

"Zekât, sermayeyi yatırıma zorlar."

Zekâtın işlevi hakkındaki yukarıdaki görüşü sebep ve sonuçlarını göz önüne alarak tartışınız.

52. *Yunus Vehbi Yavuz, "Fitre", TDV İslam Ansiklopedisi, C 13, s.160.*

BİLGİ KUTUSU

Zekât verilebilecekler Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde bildirilmiştir: **"Sadakalar (zekâtlar), Allah'tan bir farz olarak ancak, fakirler, miskinler, zekât toplayan görevliler, müellefe-i kulûb, köleler, borçlular, Allah yolunda olanlar ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."**[53]

Ayette zekât verilebilecekler olarak beyan edilen grupları kısaca açıklayalım:

Fakirler: Gelirleri olmakla birlikte ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayabilecek miktarda olmayan, nisap miktarından daha az malı bulunan kimselerdir.

Miskinler (Düşkünler): Hiçbir malı ve geliri olmayan kimselerdir. Bunlar maddi bakımdan fakirlerden daha zor durumdadırlar.

Zekât toplayan görevliler: Zekât gelirlerini toplamak ve dağıtmakla görevli olanlardır.

Müellefe-i kulûb: Kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlardır.

Köleler: Boyunduruktan kurtarılacak olan köle ve savaş esirleridir.

Borçlular: Borcunu ödeyemeyecek durumda olanlardır.

53. *Tevbe suresi, 60. ayet.*

NOT EDELİM

Zekât yükümlülüğünde esas alınan zenginlik ölçüsüne nisab denir. Nisab miktarı malı olan kişi dinen zengin sayılır.

Komisyon, İlmihal, C 1, s. 426.

ARAŞTIRALIM

Öldükten sonra amel defteri kapanmayıp sevap kazanmaya devam edecekler kimlerdir? Araştırınız.

Zekât, fakirin zenginin malındaki Allah'ın (c.c.) belirlediği hakkıdır.

Allah (c.c.) yolunda olanlar: Maddi imkânsızlık sebebiyle Allah (c.c.) yolunda cihada çıkamayanlar, bütün zamanını ilme ve din için çalışmaya ayıran kimselerdir.

Yolcular: Memleketinde parası olmakla birlikte, çıktığı yolculukta parasız kalanlardır.

Zekât, hem sorumluluk hem de verilebilecek yerler bakımından sınırları çizilmiş bir ibadettir. Burada sayılanlar haricine zekât verilemez. Ayrıca bir kişi zekâtını; bakmakla yükümlü olduğu yakınlarına, Müslüman olmayanlara ve kurumlara veremez.

İslam'da sadaka kavramının sınırları ise çok geniştir. Allah (c.c.) rızası için yapılan her türlü bağış ve ikram sadaka kavramına dâhildir. Hayır yapma amacıyla kurulmuş bütün kuruluşlar ve bu amaç doğrultusunda hareket edenler sadaka verilerek desteklenirse kişiye sevap kazandıracaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.) *"Yarım hurma sadaka vererek bile olsa kendinizi cehennemden koruyun."*[54] buyurarak az çok demeden insanlara maddi yardımda bulunmanın önemine dikkat çekmiştir.

Verilen sadakanın kişiye sevap kazandırması için riya ve gösteriş karıştırılmamalı ve sadaka başa kakılarak fakirin gönlü kırılmamalıdır.[55] Sadakayı açıktan vermek güzeldir, ancak farz bir ibadet olmadığı için gizlice vermek daha iyidir.[56]

Bizim kültürümüzdeki "Sadaka taşı" uygulaması bu hassasiyetin bir sonucudur. Herkesin göremeyeceği bir yerde bulunan mermer bir sütunun üstüne bir çukur açılır, isteyenler sadakalarını buraya bırakır ve ihtiyaç sahipleri de ihtiyacı olan miktarı alarak sıkıntısını giderirdi.[57]

LİSTELEYELİM

"Her iyilik sadakadır."

Ebû Dâvûd, Edeb, 68.

Yukarıdaki hadisten hareketle sadaka kavramına girebilecek davranışları listeleyiniz.

----

54. *Nesâî, Zekât, 2552.*
55. *bk. Bakara suresi, 264. ayet.*
56. *bk. Bakara suresi, 271. ayet.*
57. *Ali Duman, "Sadaka", TDV İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 384.*
58. *Komisyon, İlmihal, C 1, s. 499.*